

Dilbilimsel yaklaşımlar bağlamında eğitim yönetiminde metodolojik bir tartışma: Dilsel yansıtıcı eğitim yönetimi modeli

Ahmet Can Abbak¹

ALANYAZIN
Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi
CRS JOURNAL Critical Reviews in Educational Sciences

e-ISSN: 2718-0808

Öz: Bu çalışma, eğitim yönetimi araştırmalarında dilin epistemolojik bir unsur olarak rolünü, üç önemli düşünürün —Wittgenstein, Saussure ve Derrida— yaklaşımları çerçevesinde incelemektedir. Eğitim yönetimi biliminin bilimsel bilgi temeli, bilimsel bilginin üretimi ve araştırma yöntemleri bağlamında dilbilimsel gelişmeler ışığında incelenmiştir. Post-pozitivist paradigma bağlamında yürütülen bu kuramsal çözümleme, anlam üretiminin ve yönetsel kavramların dilsel temellerini tartışmaya açmaktadır. Wittgenstein'in dil oyunları kuramı, Saussure'un yapısalci göstergebilim yaklaşımı ve Derrida'nın yapısöküm yöntemi, eğitim yönetimi araştırmalarında yerleşik kavramların eleştirel bir bakışla yeniden değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Çalışmanın bulguları, dilin yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda yönetsel düşüncenin yapı taşı olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, eğitim yönetimi, dilbilimsel gelişmeler ışığında çoklu doğrulara dayalı, esnek ve dinamik bir bilim dalı olarak yeniden şekillenmiştir. Bu değişim, eğitimde daha zengin ve kapsayıcı bir araştırma yaklaşımına olanak tanımaktadır. Bu yönüyle araştırma, eğitim yönetimi alanında dilbilimsel yaklaşımlara dayalı özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim yönetimi, dil felsefesi, metodoloji, post-pozitivist paradigma.

Derleme
Review

A methodological discussion in educational administration in the context of linguistic approaches: The linguistic reflective educational administration model

Abstract: This study examines the role of language as an epistemological element in educational administration research within the framework of the approaches of three important thinkers —Wittgenstein, Saussure and Derrida. The scientific knowledge base of educational administration science, the production of scientific knowledge and research methods are examined in the light of linguistic developments. This theoretical analysis conducted in the context of the post-positivist paradigm opens the linguistic foundations of meaning production and administrative concepts to discuss. Wittgenstein's theory of language games, Saussure's structural semiotic approach and Derrida's deconstruction method enable the critical re-evaluation of established concepts in educational administration research. The findings of the study show that language is not only a means of communication but also a building block of managerial thought. As a result, educational administration has been reshaped as a flexible and dynamic branch of science based on multiple truths in the light of linguistic developments..

Keywords: Educational administration, philosophy of language, post-positivist paradigm, methodology.

Okul Yöneticileri Derneği

¹Sorumlu Yazar: MEB, canabbak@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9228-6875

Atıf/Cite: Abbak, A. C. (2025). Dilbilimsel yaklaşımlar bağlamında eğitim yönetiminde metodolojik bir tartışma: Dilsel yansıtıcı eğitim yönetimi modeli. *Alanyazın*, 6(1), 57-68. DOI: 10.59320/alanyazin.1656126

Gönderim/Submitted: 12 Mar/Mar 2025 Kabul/Accepted: 14 May/May 2025 Yayın/Published: 25 May/May 2025

Giriş

Eğitim yönetimi, eğitim kurumlarının insan kaynağını etkili bir şekilde kullanarak eğitim hizmetlerinin sunulmasını sağlamayı amaçlayan bir disiplindir. Özdemir'e (2018) göre eğitim yönetimi, eğitimdeki yönetsel olguları inceleyen bilim dalıdır. Bu bağlamda eğitim yönetimi, eğitim bilimi ve yönetim bilimi arakesitinde gelişen ve özerk bir yapı kazanmaya çalışan genç bir bilim dalı olarak değerlendirilmektedir (Özdemir, 2018). Beycioğlu vd.'ne (2018) göre eğitim yönetimi, kamu ve işletme yönetimi alanındaki teorilerden yararlanarak 1960'lı yıllarda bağımsız bir alan olarak kabul görmeye başlamıştır. Eğitim yönetimi, bir yandan uygulamaya dönük yönetsel süreçleri ele alırken, diğer yandan akademik çerçevede teorik ve metodolojik temellerini oluşturmaya devam etmektedir. Bu bilimsel temellerin anlaşılması, eğitim yönetimi alanındaki bilgi üretimini de şekillendirmektedir.

Bilimsel bilgi, geleneksel olarak gerçekleştirilmiş doğru inanç olarak tanımlanmakta ve belirli bir alanda sistematik yöntemlerle elde edilen, kanıtlanabilir ve sınanabilir bilgi biçimini ifade etmektedir (Çüçen, 2012). Bu yaklaşım, özellikle klasik pozitivist bilim anlayışının etkisiyle şekillenmiştir. Klasik pozitivistlere göre bilimsel bilgi, gözleme dayalı, nesnel ve evrensel olarak geçerli bilgiler üretmeyi amaçlar. Ancak bu yaklaşım, daha sonra Karl Popper gibi bilim filozofları tarafından eleştirilmiş ve yerine yanlışlanabilirlik ilkesine dayanan post-pozitivist bir bilim anlayışı önerilmiştir. Popper'a göre, bilimsel teorilerin doğrulanmasından ziyade yanlışlanabilir olması, onları bilimsel yapan temel ölçüttür (Chalmers, 2013). Dolayısıyla bilimsel bilginin doğasını anlamak, yalnızca tanımsal değil, aynı zamanda hangi bilim felsefesi perspektifinden hareket edildiğini de dikkate almayı gerektirir. Bu doğrultuda, eğitim yönetimi biliminin bilimsel bilgi temellerinin araştırılması ve bu alandaki bilgi üretimine yön veren akımların incelenmesinin, eğitim yönetimi disiplinine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Türkiye'de yapılan çalışmalarda (Konan ve Kış, 2013; Köksal, 2019; Uysal, 2013) nicel ve nitel yöntemlerin oranlarının neredeyse eşit olduğunu belirtirken; hâlâ ağırlıklı olarak nicel yöntemlerin tercih edildiğini ortaya koymuştur. Bu durum, yöntem tercihlerinin yalnızca teknik bir seçim olmadığını, aynı zamanda araştırmanın dayandığı bilgi anlayışıyla da yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Eğitim yönetimi disiplininin bilimsel bilgi üretim süreçlerinin netleşmesi, aynı zamanda epistemolojik temellerinin de sağlamlaştırılmasını gerektirmektedir. Bilginin kaynağı, doğruluğu ve sınırları üzerine yapılan epistemolojik tartışmalar, eğitim yönetimi araştırmalarında kullanılan yöntemlerin geçerliliğini ve güvenilirliğini değerlendirmek açısından kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim yönetimi alanının bilimsel niteliğini tartışabilmek, yalnızca uygulamalara değil, bu uygulamaların beslendiği kuramsal ve felsefi temellere de odaklanmayı gerekli kılar. Bu bağlamda, bilginin doğası, üretim biçimi ve geçerlilik ölçütleri gibi epistemolojik sorular, eğitim yönetiminin bir bilim alanı olarak konumlandırılmasında belirleyici olmaktadır. Aşağıda, eğitim yönetiminin epistemolojik temelleri ve bu alanın hangi paradigma içinde geliştiği tartışılacaktır.

Bir Bilim Alanı Olarak Eğitim Yönetimi: Epistemolojik Temelleri ve Paradigması

Eğitim yönetiminin bilimsel kimliği üzerine yapılacak her kuramsal değerlendirme, alanın bilgi üretim süreçlerini şekillendiren felsefi temellere, özellikle de epistemolojiye odaklanmayı gerektirir. Zira epistemoloji, bilginin ne olduğu, nasıl elde edildiği ve hangi koşullarda güvenilir kabul edileceği gibi sorularla bilimsel araştırmaların temelini oluşturur.

Ahlak, siyaset, din, eğitim, hukuk, toplum ve tarih felsefesi gibi alt disiplinlerin olduğu felsefe, temelde ontoloji, epistemoloji ve aksiyoloji olmak üzere üçe ayrılır (Arslan, 2018). Ontoloji, varlık var mıdır yoksa yok mudur sorusuna yanıt arar. Aksiyoloji; değer, etik, estetik, iyi, kötü, güzel ve çirkin kavramlarını araştırır. Epistemoloji ise bilgi nedir, bilginin ölçütleri nedir, bilginin kapsamı nedir sorularına yanıt arar (Demir, 2018). Bilginin doğasına ilişkin sistematik çalışmalar ilk kez Descartes ile başlamıştır. Descartes bilginin kaynağını akıl (Fransızca aslı esprit kelimesidir) olarak vermiştir (Descartes, 2020). Descartes'ın bilgi ve bilime dair görüşleri ile bilimin ontolojik temelleri epistemolojik temele doğru kaymıştır. Bilim, gerçeklik hakkında yöneme dayalı, sistematik ve nesnel bir şekilde bilgi üretme etkinliğidir (Chalmers, 2013). Bu bağlamda, eğitim yönetimi bilimi de eğitimdeki yönetsel olguları kendine özgü yöntemlerle inceleyerek, alana dair güvenilir ve geçerli bilgiler üretmeyi amaçlamaktadır. Eğitim yönetimi hem eğitim bilimi hem de yönetim bilimi ile etkileşim içinde gelişen bir disiplin olup, bilimsel bilgi üretim sürecinde farklı araştırma yaklaşımlarından yararlanmaktadır (Özdemir, 2018). Bu yönüyle eğitim yönetimi, yalnızca yönetsel süreçleri anlamaya değil, aynı zamanda bu süreçlerin daha etkili hale getirilmesine yönelik kanıta dayalı kararlar alınmasına da katkı sunmaktadır.

İnsanın bilme yöntemine gelen eleştiriler farklı paradigmaları tetiklemiştir. Kuhn (2021) paradigmayı "bir bilim çevresine belli bir süre için bir model yani örnek sorular ve çözümler temin eden evrensel olarak kabul edilmiş bilimsel başarılar" şeklinde tanımlamıştır (s. 95). Farklı paradigmlar doğayı neredeyse farklı dünyalardan söz edecek kadar bağdaşmaz tarzda görmektedir ve açıklamaktadır. Paradigma, doğayı sorgulamak ve ilişkiler bütünü anlamak için kullanılan inançlar, kurallar, değerler ve araçları

kapsamaktadır. Bu kavram, yapısalcı dilbilimden ödünç alınmış olup, bilimsel alanlarda geniş çaplı değişimlere yol açan bir düşünsel yapıdır.

Kuhn'un paradigma kavramı, bilimsel değişim süreçlerini açıklamak amacıyla geliştirilmiş ve farklı bilim topluluklarının ortak inanç, değer ve tekniklerle şekillenen düşünsel çerçevelerini tanımlamak için kullanılmıştır. Bu kavramın yapısalcı dilbilimle doğrudan bir ilişkisi olmamakla birlikte, Kuhn'un düşüncesi ile yapısalcılığın bazı temel varsayımları arasında dolaylı benzerlikler bulunmaktadır. Örneğin, yapısalcı dilbilimde dilin anlamının yalnızca tek tek sözcüklerde değil, bu sözcüklerin yapı içindeki konumlarında ortaya çıktığı kabul edilir (Saussure, 1916/2011). Benzer şekilde Kuhn da bir bilimsel olgunun anlamının, onun ait olduğu paradigma içindeki konumuyla anlaşılabilirliğini savunur. Kuhn'a göre bilim insanları, yalnızca nesnel verilere dayanarak değil, içinde bulundukları paradigmanın sunduğu çerçeve aracılığıyla doğayı algılar ve yorumlar (Kuhn, 2021). Bu nedenle farklı paradigmlar yalnızca yöntem ya da teori değil, aynı zamanda farklı gerçeklik anlayışları ortaya koyar. Bu dolaylı benzerlik, Kuhn'un paradigma anlayışının neden zaman zaman yapısalcı düşünceyle ilişkilendirildiğini açıklamaktadır.

Örneğin, doğa bilimlerinde, özellikle fizik, kimya ve biyoloji gibi disiplinlerde paradigmlar zaman içinde evrimleşmiş ve değişmiştir. Ancak toplumsal bilimlerde bu tür bir değişim daha zordur, çünkü toplumlar arasındaki farklılıklar, toplumsal yapılar ve kültürel bağlamlar paradigmlarda uzlaşma sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, toplumsal bilimlerde farklı yaklaşımlar ve görüşler varlığını sürdürmektedir. Bu da bilim dünyasında "tek doğru" anlayışının yerine, çoklu doğruların ve perspektiflerin var olabileceğini düşündürmektedir. Eğitim yönetimi gibi alanlarda, çeşitli toplumsal ve kültürel bağlamların dikkate alınması gerektiği görülmektedir. Bu durum, daha kapsayıcı ve esnek bir paradigma anlayışının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Kuhn, 2021). Bu noktada, toplumsal bilimlerin doğa bilimlerinden farklı bir yöntem ve yaklaşıma ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim yönetimi gibi alanlarda, bilimsel bilginin üretilmesi ve kullanılması sadece doğruları aramakla sınırlı kalmamalıdır. Aynı zamanda toplumun dinamiklerini, kültürel çeşitliliği ve yerel gerçeklikleri dikkate alan bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu bağlamda, toplumsal bilimlerde çoklu doğrulara ve farklı bakış açılarına açık olmak, bilimsel ilerleme ve toplumsal sorunların çözülmesinde daha verimli sonuçlar doğuracaktır. Eğitim yönetiminde de benzer şekilde, yöneticilerin farklı bakış açılarını birleştirerek daha adil ve etkili politikalar geliştirmeleri önemlidir.

Eğitim yönetimi bilimi de bu çerçevede farklı paradigmların etkisi altında şekillenmiştir. Rasyonel bürokratik paradigma, eğitim yönetimini örgütsel yapılar ve hiyerarşik sistemler bağlamında ele alırken, insan ilişkileri paradigması örgüt içindeki bireylerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına odaklanmaktadır (Hoy & Miskel, 2012). Eleştirel paradigma ise eğitim yönetimini, toplumsal eşitsizlikleri yeniden üreten bir yapı olarak sorgulamakta ve bu bağlamda eğitim yöneticilerinin rolünü eleştirel bir perspektifle değerlendirmektedir (Giroux, 2019). Son dönemde artan dijitalleşme ve veri temelli yönetim yaklaşımları ile Postmodern ve karmaşık sistemler paradigması eğitim yönetimi alanında daha fazla tartışılmaya başlanmıştır. Bu paradigma, eğitim kurumlarını dinamik, sürekli değişen ve geleneksel yönetim yaklaşımlarının ötesinde analiz edilmesi gereken sistemler olarak ele almaktadır (Morrison, 2008). Eğitim yönetimi bilimi açısından bu paradigmların incelenmesi, yönetsel süreçlerin daha iyi anlaşılmasını sağlarken, alana yönelik araştırmaların farklı teorik temeller üzerinden geliştirilmesine de olanak tanımaktadır.

Eğitim Yönetimi Araştırmalarında Pozitivizmden Post-Pozitivizme Geçiş

Diğer birçok bilim alanında olduğu gibi, eğitim yönetimi alanı da uzun bir süre deneysel ve nicel temelli bilimsel araştırma yöntemlerinin baskın olduğu bir anlayışla (bilimsel yöntem) şekillenmiştir. (Özdemir, 2018). Bilimsel yöntem pozitivist paradigmanın yükselmesini sağlamıştır. İlk kez Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitelerde açılan bölümler aracılığı ile uzmanlaşma sürecine giren eğitim yönetiminde gelenekçi, akılcı ve pozitivist yaklaşımlar yoğunlukla kullanılmıştır (Örücü ve Şimşek, 2011). Pozitivizm mantıksal bir yapıdır ve öznelere eylem boyutunun dışındadır (Kuhn, 2021). Köroğlu ve Köroğlu'na (2016) göre aydınlanma çağı ile ortaya çıkan epistemolojik tartışma bilginin kaynağı ve bilginin elde ediliş yöntemi üzerinedir. Viyana çevresine göre deney ve gözlem yolu ile elde edilen bilimsel bilgi sadece olgu dünyası ile sınırlıdır. Böylece gelenek, kültür, din, estetik, sanat ve benzeri bilim dışına itilir. Eğitim yönetimi alanındaki pozitivist gelenek ve kuram hareketi temsilcileri insana özgü sosyal olay ve olguların gözlenebilir ve ölçülebilir değişkenler şeklinde açıklanabileceğini ifade etmiştir (Örücü ve Şimşek, 2011). Takmak (2019) 1950'lerdeki pozitivist paradigma ile eğitim yönetimi alanının bilimleşme hızının arttığını ifade etmiştir. Pozitivizme dayalı bilim felsefesi teori hareketinin dayanağını oluşturmuştur. Teori hareketinde Herbert Simon ve Daniel Griffiths, eğitim yönetimi alanının pozitivist doğasını şekillendiren önemli bilim insanlarıdır. Teori hareketi, eğitim örgütlerinin kontrol edilebileceğine, alanda genel geçer yasalar ortaya koyarak örgütlere rehberlik edebilecek nesnel bir bilimin keşfedilebileceğine inanmaktadır. Bu inanç çerçevesinde üniversitelerde programlar açılmış ve yöneticiler devlet denetimi altında diploma almıştır (Taktak, 2019). Pozitivizme karşı bazı eleştiriler de

bulunmaktadır. Hodgkinson, Willover, Ribbins teori hareketini eleştirmiştir (Evers, 1985; Greenfield, 1980). Habermas deney bilimlerinin sosyal bilimlerde geçerli olamayacağını ifade etmiştir. Habermas'ın pozitivistliğe yönelttiği eleştiriler, sosyal bilimlerin doğasına ilişkin önemli tartışmaları gündeme getirmiştir. Bu eleştiriler genel olarak dört ana başlık altında toplanabilir (Habermas, 1971; Habermas, 1984):

1. Nesnellik Eleştirisi: Pozitivizmin bilimsel nesnellik iddiası, insan davranışlarının değerlerden ve yorumlardan arındırılabilirliği varsayımına dayanmaktadır. Habermas'a göre, toplumsal gerçeklik değer yüklüdür ve tam anlamıyla nesnel olarak incelenemez.
2. Dilin İhmal Edilmesi: Pozitivist yaklaşımlar, dilin bilgi üretimindeki kurucu rolünü göz ardı eder. Oysa Habermas'a göre iletişimsel eylem aracılığıyla bilgi üretilir ve anlamlar dilsel olarak yapılandırılır.
3. İnsan Özerkliğinin Göz Ardı Edilmesi: Pozitivizm bireyleri pasif gözlem nesneleri olarak görme eğilimindedir; oysa insan bilinçli, özne konumundadır.
4. Eleştirel Akıl Eksikliği: Pozitivist bilim anlayışı, toplumsal yapıları sorgulamaktan ziyade olduğu gibi kabul etme eğilimindedir. Habermas, bu durumu toplumsal eleştirinin önünü tıkayan bir engel olarak görmektedir.

Kuhn'a (2021) göre öznenin etkisinin en aza indirgendiği tam anlamıyla nesnel bilgi diye bir şey olmaz. Pozitivizme bir eleştiri de dilbilimden gelmiştir. Değişmez doğrular yerine çoklu doğruların var olabileceği düşüncesi pozitivist bilim anlayışının düşüşe geçmesini ve post-pozitivist bilim anlayışının ise yükselişe geçmesini hazırlamıştır (Beycioğlu vd., 2018). Bu eleştiriler, pozitivist bilim anlayışının mutlak nesnellığe dayalı yaklaşımının sorgulanmasına yol açmış ve bilimsel bilginin yorumlayıcı, çoğulcu ve bağlamsal yönlerinin daha fazla tartışılmasını beraberinde getirmiştir.

İnsan davranışlarının arka planında dini, kültürel, ekonomik ve geleneksel birtakım nedenler olduğu için bilim insanları insan davranışlarını anlamak ve yorumlamak için pozitivistten farklı olarak yeni bir paradigma geliştirmek istemektedir. Kuhn (2021) bilginin ilerlemesi için özneler arası çatışmaları ve ilişkileri hesaba katmanın gereğini vurgulamıştır. Eleştirel teori, oluşturmacılık, yorumsamacılık, fenomenolojik yaklaşım, etnometodoloji ve sembolik etkileşimcilik gibi yaklaşımlar, farklı kuramsal temellere sahip olmakla birlikte, pozitivist paradigma eleştirilerinden beslenen ve post-pozitivist düşünce ile çeşitli düzeylerde ilişkilendirilebilen yönelimlerdir (Uslu ve Özdemir, 2019). Post-pozitivist paradigmanın altında yer alan yaklaşımlar, bilgiye ve gerçekliğe ilişkin daha çoğulcu ve yoruma açık bakış açıları sunar.

Bu yaklaşımlardan ilki olan yorumlayıcılık (interpretivism), bireylerin sosyal dünyayı nasıl anlamlandırdığını merkezine alır ve toplumsal gerçekliğin, bireylerin öznel deneyimlerine dayandığını savunur (Schwandt, 2015). Oluşturmacılık (constructivism) ise bilgiyi, bireylerin kendi deneyimleri aracılığıyla aktif biçimde inşa ettiklerini vurgular; gerçeklik tek ve nesnel değil, çoklu ve bağlama bağlıdır (Lincoln & Guba, 1985). Fenomenoloji ise bireylerin yaşadıkları deneyimlerin özünü anlamaya çalışır ve olguların, onları deneyimleyen bireylerin bakış açısından analiz edilmesini esas alır (Moustakas, 1994). Bu yaklaşımlar, eğitim yönetimi gibi insan etkileşiminin yoğun olduğu alanlarda, çok boyutlu ve bağlamsal analizlerin önünü açmakta; nitel araştırmalara güçlü bir teorik dayanak sağlamaktadır.

Pozitivizme karşıt olarak eğitimde yönetsel olguları açıklayabilmek için 1960'lı yıllarda Thomas Greenfield tarafından temellendirilen sübjektivizmin kökü nesnel gerçekliğin olduğu haliyle algılanamayacağını öne süren Emanuel Kant'a dayanmaktadır (Özdemir, 2018). Post-pozitivist bilim anlayışı öznellik, görecelik, durumsallık, yerellik, bağlam, kültür ve değer kavramlarına odaklanmaktadır. Köroğlu ve Köroğlu'na (2016) göre bilimi belirleyen ölçütler günden güne değişmektedir ve toplum ile uygarlıklara göre insanlar tarafından bilime yüklenen anlam değişmektedir. Epistemolojik olarak bilgi pozitivist bilim anlayışına göre yanlışlık, uygunluk, tutarlılık, kaynak ve sınırlılıklar gibi ölçütlere göre incelenmektedir ancak post-pozitivist bilim anlayışına göre ise düşüncenin nesnesi olarak dil de önem kazanmıştır.

Eğitim Yönetimi Araştırmalarında Dilbilimin İşlevsel Katkıları

Dilbilim; felsefe, psikoloji, sosyoloji, eğitim, antropoloji ve dil öğretimi gibi birçok alanda başvuru ve bu disiplinlerle etkileşim hâlinde olan bir bilim dalıdır. Şah'a (2014) göre, 19. yüzyılda dilin yalnızca düşüncelerimizi ileten bir araç olmaktan öte, eylemlerimizi şekillendiren ve dünyayı anlamamızı sağlayan temel bir yapı olduğu yönünde fikirler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, eğitim yönetimi alanında dilin nasıl kullanıldığı, yönetsel süreçlerin dil aracılığıyla nasıl şekillendiği ve eğitim politikalarının belirlenmesinde dilin oynadığı rol giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Örneğin, okul yöneticilerinin öğretmenlerle yaptığı görüşmelerde kullandıkları dil, sadece bilgi aktarmanın ötesine geçerek motivasyon, aidiyet duygusu ve kurumsal kültürün oluşumunu etkileyebilir (Delpit, 1995). Aynı şekilde, müfredat belgelerinde tercih edilen söylem; öğrenci, öğretmen ve yönetici rollerini yeniden üretir ve eğitim

politikalarının toplumdaki algısını şekillendirir. Bir başka örnek olarak, okul içi iletişimde kullanılan kavramlar—örneğin “performans,” “verimlilik,” “başarı odaklılık” —ne tür değerlerin önceliklendirildiğini göstererek, eğitim ortamında belirli davranış kalıplarını teşvik eder (Popkewitz, 1991). Bu durum, dilin sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda toplumsal yapının yeniden inşasında aktif bir unsur olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Demir (2018), son yıllarda sosyal bilimlerde metodolojik olarak dilbilimsel çalışmalara ilginin arttığını vurgulamaktadır. 1970’li yıllarda sosyolojide yaşanan paradigmatik kayma, makro düzeyden mikro düzeye doğru bir geçişi beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede, sosyal yapıları makro düzeyde ele alan teoriler eleştirilmiş, gündelik konuşma, dil kullanımı ve bireyler arasındaki ilişkileri konu edinen mikro çalışmalar daha fazla önem kazanmıştır. Eğitim yönetimi bağlamında bu durum, eğitim yöneticilerinin dil aracılığıyla nasıl bir anlam inşası gerçekleştirdiği, iletişim süreçlerinin yönetim üzerindeki etkileri ve eğitimde kullanılan kavramların nasıl şekillendiği gibi konuların araştırılmasını gerektirmektedir.

Saussure tarafından ortaya konulan dilbilim düşüncesi, yalnızca dil öğretimiyle sınırlı kalmamış, iletişim süreçlerini ve sosyal yapıları anlama noktasında önemli bir paradigma değişimi yaratmıştır (Kıran, 1990). Eğitim yönetimi açısından dil, yönetsel kararların alınmasında, politikaların oluşturulmasında ve öğretmenler, öğrenciler ile eğitim yöneticileri arasındaki etkileşimde belirleyici bir rol oynar. Örneğin, okul yönetiminde kullanılan dil, öğrencilerin ve öğretmenlerin eğitime ilişkin algılarını şekillendirir. Eğitim politikalarında kullanılan söylemler, belirli bir ideolojinin ya da pedagojik yaklaşımın benimsenmesini sağlayabilir. Dolayısıyla, eğitim yöneticilerinin yalnızca idari süreçleri değil, aynı zamanda dilin eğitim üzerindeki etkisini de dikkate alarak hareket etmeleri gerekmektedir.

19. yüzyılda pozitivistliğe karşıt bir yaklaşımla Alman filozof Wilhelm Dilthey tarafından başlatılan metodolojik tartışmalar, dilbilim ile başka bir boyuta taşınmıştır. Dilthey, doğa bilimleri ile insan bilimleri arasındaki temel farkın, doğa bilimlerinin neden-sonuç ilişkileriyle, insan bilimlerinin ise anlam ve yorum ile ilgilenmesi olduğunu öne sürmüştür (Dilthey, 2002). Bu bağlamda, eğitim yönetimi alanında dilin nasıl kullanıldığı, yönetsel süreçlerin nasıl anlam kazandığı ve eğitim politikalarının nasıl şekillendiği gibi konuların, salt nicel verilerle değil, dilbilimsel analizler ve yorumlama yöntemleriyle de incelenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, dilbilim ile eğitim yönetimi arasındaki ilişki, yönetim süreçlerinin ve eğitim politikalarının anlaşılmasını sağlayan önemli bir araştırma alanıdır. Eğitim yöneticileri, dilin gücünü fark ederek, yönetsel kararlarını ve eğitim politikalarını daha bilinçli bir şekilde oluşturabilirler. Ayrıca, eğitim yönetimi alanında yapılan araştırmaların, dilbilimsel analizlerle desteklenmesi, alandaki kavramsal çerçevenin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmamızın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, eğitim yönetimi alanındaki paradigmlar, bilimsel bilgi, bilimsel bilginin üretimi ve araştırma yöntemleri bağlamında, dilbilimsel gelişmeler ışığında ele alınmıştır. Türkiye kaynaklı alanyazında, eğitim yönetiminde dil ve bilim ilişkisinin yeterince incelenmediği görülmektedir (Köksal, 2019). Oysa dilbilimsel argümanların eğitim yönetimi teorileri ile ilişkilendirilmesi, bu alanın daha derinlikli bir şekilde ele alınmasına katkı sunabilir.

Wittgenstein (2011), dilin sınırlarının düşüncenin sınırlarını belirlediğini ileri sürerek, sosyal bilimlerde ve dolayısıyla eğitim yönetimi alanında dilin düşünsel çerçeveyi nasıl şekillendirdiğine dair önemli bir temel sunmuştur. Saussure’ün (2011) yapısalcı dil anlayışı, kavramların anlamının yalnızca içeriklerinden değil, diğer kavramlarla olan farklarından doğduğunu savunur; bu da eğitim yönetimi içindeki yönetsel süreçlerin ve kavramsal yapıların dilsel biçimlenişini anlamak açısından önemli bir bakış açısı sunar. Derrida’nın (2020) yapısökümcü yaklaşımı ise, eğitim yönetimi alanındaki yerleşik anlamların, kavramların ve uygulamaların sorgulanmasına, dilsel yapıların ardındaki iktidar ilişkilerinin açığa çıkarılmasına ve mevcut yönetim modellerinin eleştirel bir biçimde yeniden değerlendirilmesine olanak tanır.

Bu bağlamda, Wittgenstein, Saussure ve Derrida’nın dil felsefesine katkıları, eğitim yönetimi disiplinine farklı bir perspektif kazandırarak, yönetim süreçlerinde dilin belirleyici rolünü ortaya koymak amacıyla kullanılabilir. Sonraki bölümde, bu düşünürlerin görüşlerinin eğitim yönetimi ile kesişim noktalarına yer verilecektir.

Wittgenstein’in Dil Oyunları Kavramı ve Eğitim Yönetimi ile Bağlantılar

Wittgenstein’in felsefe, mantık ve dilbilim alanındaki çalışmaları, düşünce tarihine önemli katkılar sunmuştur. Alanyazında Wittgenstein’in felsefi anlayışı iki dönemde ele alınmaktadır. İlk dönemde, *Tractatus Logico-Philosophicus* adlı eserinde dilin mantıksal sınırlarını belirlemeye çalışmış, söylenemeyen ve söylenemeyen kavramlar üzerine yoğunlaşmıştır (Wittgenstein, 2018). Ona göre felsefi sorunlar, dilin

mantığının yanlış anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Alkayış'a (2018) göre, bu eser mantık felsefesi açısından bir deneme niteliğinde olup, Viyana Çevresi okulunun düşüncelerini şekillendirmiştir.

Wittgenstein, dilin düşünceyi örttüğünü ve felsefi problemlerin temelinde dilin yanlış kullanımı olduğunu savunmuştur. Bu problemlerin aşılması için, önermelerin gerçeklik ile tam örtüşmesini sağlayacak ideal bir dil oluşturulması gerektiğini öne sürmüştür. Bu bağlamda, nesnelere standart isimler verilmesi gerektiğini savunan Wittgenstein, mantıkçı pozitivizmin önemli figürlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Mantıkçı pozitivizm, gündelik dilin karmaşık ve hatalarla dolu olduğunu iddia ederek, dilin daha sistematik ve eksiksiz hâle getirilmesi gerektiğini öne sürer (Bekalp, 2019).

Wittgenstein'in ikinci dönemi, Felsefi Soruşturmalar adlı eserinde şekillenmiştir. Alkayış'a (2018) göre, bu eserde Wittgenstein, dil ile dünya arasındaki ilişkiyi sorgulamış ve dilin kullanım bağlamında anlam kazandığını savunmuştur. Bu dönemde geliştirdiği dil oyunları kavramı, anlamın yalnızca kelimelerden değil, kelimelerin belirli sosyal ve kültürel bağlamlarda nasıl kullanıldığından doğduğunu öne sürmektedir. Wittgenstein'a göre, bir sözcüğün anlamı, onun kullanımıyla belirlenir. Örneğin, bir aslanın dilini bilmek, onun anlam dünyasını anlamak anlamına gelmez; dil yalnızca semboller aracılığıyla iletişimi sağlarken, anlam toplumsal bağlam ve deneyimle şekillenir. Bu nedenle Wittgenstein, dilin sabit bir formu olmadığını, zamanla değişen ve gelişen dinamik bir yapı olduğunu öne sürmüştür.

Wittgenstein, dilin sınırlarının dışına çıkmanın mümkün olmadığını ve insanın dili değiştirebileceğini ancak onu dışarıdan düzeltemeyeceğini vurgulamaktadır (Kuhn, 2021). Bu görüş, eğitim yönetimi açısından da önemli bir perspektif sunmaktadır. Eğitim yöneticileri ve öğretmenler, dilin sadece bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda eğitim politikalarını, öğretim süreçlerini ve yönetsel kararları şekillendiren temel bir yapı olduğunu göz önünde bulundurmalıdır. Eğitim yöneticileri, dilin yapısının farkında olarak, iletişim süreçlerini daha etkili hale getirebilir ve eğitim politikalarının daha kapsayıcı olmasını sağlayabilir. Sonuç olarak, Wittgenstein'in dil felsefesi, eğitim yönetimi disiplininde yönetsel süreçlerin nasıl anlam kazandığını açıklamak açısından önemli bir referans noktası sunmaktadır. Dilin yalnızca sözcüklerden ibaret olmadığı, anlamın kullanım bağlamında şekillendiği gerçeği, eğitimde uygulamaya dayalı yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır.

Saussure'un Yapısöküm Kavramı ve Eğitim Yönetimi ile Bağlantılar

Demir'e (2018) göre yapısalcılık denildiğinde akla ilk olarak dil felsefesi gelir ve bu alandaki en önemli isimlerden biri Ferdinand de Saussure'dür. Saussure, dili satranç oyununa benzeterek, her ifadenin anlamının bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunur. Bu yaklaşım, geleneksel dil anlayışına karşıt bir konumda olup, uylaşımcılık, araçsalcılık ve faydacılık ile benzer bir düşünsel zemini paylaşmaktadır. Yapısalcı kuram, bilimsel teorilerin doğruluğunu veya yanlışlığını sorgulamak yerine, bu teorilerin oluşturduğu yapıları analiz etmeye odaklanır. Bu durum, doğal bilimlerde uygulanabilir bir yöntemken, sosyal bilimlerde aynı etkinliği göstermekte zorlanabilir.

Saussure tarafından geliştirilen göstergebilim (semiyotik), dilin nasıl anlam kazandığını açıklayan temel bir yaklaşımdır. Saussure'e (1916) göre dil, gösteren (bir sözel ifade), gösterilen (bu ifadenin işaret ettiği nesne veya kavram) ve gösterge (bu ikisi arasındaki ilişki) olmak üzere üç temel bileşenden oluşur. Alanyazında Saussure'ün, göstergeler arasında kurduğu bağlantılar sayesinde epistemolojik bir bilgi kuramcısı olarak değerlendirildiği belirtilmektedir (Culler, 2001). Saussure, dili bağımsız bir sistem olarak inceleyerek bilimsel bir zemine oturtmaya çalışmış ve göstergebilimle dilbilim arasındaki ilişkiyi güçlendirmiştir (Harris, 1987).

Dilin anlam kazanması, kullanım bağlamı ve toplumsal ilişkilerle şekillenir. Wittgenstein'in "dil oyunları" kavramı da Saussure'ün göstergebilimsel yaklaşımıyla benzer bir bakış açısı sunar. Wittgenstein'a göre, dilin anlamı, belirli sosyal bağlamlarda ve kurallar çerçevesinde ortaya çıkar. Saussure ise dilin anlamını gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiyle sınırlandırarak daha yapısal bir çerçeve sunar (Gültekin, 2018). Buradaki temel fark, Saussure'ün dilde belirli bir sistem vurgusu yaparken, Wittgenstein'in dilin kullanımına ve sosyal değişkenlere daha fazla önem vermesidir.

Bu göstergebilimsel ve dil felsefesi yaklaşımları, eğitim yönetimi açısından da önemli çıkarımlar sunmaktadır. Eğitimde kullanılan dilin ve kavramların nasıl anlam kazandığını anlamak, eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında kritik bir rol oynar (Fairclough, 1995). Eğitimde bir kavramın nasıl algılandığı, yalnızca onun sözel tanımıyla değil, aynı zamanda toplumsal ve yönetsel bağlamda nasıl kullanıldığıyla belirlenir. Wittgenstein'in dil oyunları kavramı ve Saussure'ün göstergebilim yaklaşımı, eğitim yönetiminde dilin dinamik ve çok katmanlı bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenler, öğrenciler, yöneticiler ve veliler arasındaki etkileşimler, eğitimin nasıl anlaşıldığını ve uygulandığını doğrudan etkiler. Bu nedenle, eğitim yöneticilerinin dili yalnızca bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda anlam inşasını sağlayan temel bir unsur olarak görmeleri gerekmektedir.

Derrida'nın Gösteren ve Gösterilen Ayrımı ve Eğitim Yönetimi ile Bağlantılar

Derrida nesneleri gösteren kelimelerin gerçekleri ne kadar kapsadığı noktasında şüphe içerisindedir. Ayrıca gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkinin teolojik, metafiziksel ya da bilimsel sorgulamasını yaparak bir düşünce ortaya çıkarmak istemektedir (Derrida, 2017). İlk kez Derrida tarafından kullanılan bir terim yapışöküm felsefe ile felsefe olmayanın karşıtlığını düşündürmektedir. Yapışöküm Saussure'ün im kavramına karşı duruştur. Görmezden gelinen diğer kavramlar üzerinden felsefe tarihini yeniden okumaktır. Yapışöküm metni söylediği şeyle söylemeye zorlandığı şey arasındaki anları arayıp bulmaktır (Yanık, 2016). Demir'e (2018) göre yapışöküm, göstergelerin ve temsillerin ötesinde özü arama çabasıdır. Yapışöküm metin incelemesinde tersine çevirme ve yerinden oynatma işlemlerinden bahsedilmektedir. Derrida ruh-madde, kültür-doğa, varlık-yokluk, erkek-kadın, batı-doğu, zihin-beden dualist karşıtlıkları içerisinde bazılarının imtiyazlı ve iktidar olduğunu ifade etmektedir. Derrida yapışöküm metin incelemesi işlemleri ile bu iktidar ilişkilerini incelemektedir (Derrida, 2017). Derrida'ya göre olumsuz bir şeyi yapışöküme uğratmak yeni bir şey oluşturmak için ilk adımı atmak ve farklı bir arayış oluşturmak anlamına gelir. Derrida'ya (2017) göre yapışöküm otoriteye bir başkaldırıdır. Bize olağan olarak gösterilmeye çalışılan şeyleri kabul etmemektir. Derrida kayıtsız şartsız kabul edilen tek bir doğrunun bulunmaması ve insanların tek mutlak bir doğru arayışından vazgeçmesi gerektiğini savunmuştur.

Derrida dil bilimin bilim olarak görülmesi için Ferdinand de Saussure tasarısına yaklaşmıştır. Ona göre ses biliminin dil bilimine göre baskın olması eleştirel bir noktadır. Yani dil sadece sestən ibaret olan bir şey değildir. Dilin köken ve yazınsal olarak incelenmesi gerekir. Bu noktada Saussure'e göre "dil ve yazı" iki ayrı gösterge sistemidir. Yazının biricik varlık nedeni dili temsil etmesidir. Dilin yazıdan ayrıldığını ifade eder. Derrida (2017), Batı düşüncesinde dilin, yazıdan bağımsız ve öncelikli bir sözlü geleneğe dayandığı varsayımına dikkat çeker ve bu geleneği sorgular (s. 21–22). Yanık'a (2016) göre Derrida metni yapışöküme uğratarak söz karşısında değeri az gösterilen yazının söz kadar değerli olduğunu vurgulamaktadır. Derrida konuşmanın değil yazının daha üstün olduğunu öne sürmüştür. Derrida eserinde Saussure'ün dili yazıdan aşağıya ve dışarıya atarak en azından bunun yapılabileceğini sanmakla, dil bilimi statüsünden geri düşürdüğünü ifade etmektedir. Saussure'ün göstergebilimde dediği şey aslında Derrida'nın Gramatoloji'sine eşdeğerdir. Derrida'ya göre sesle anlam arasındaki bağ yazı sorunu üzerinden aşılmıştır. Sözlü dilin yazıya ait olduğunu düşünür. Yazı yerine arkhe yazı kavramını kullanır. Yani sözden önce yazı vardır der (Derrida, 2017).

Derrida'nın yapışökümcü yaklaşımı, eğitim yönetimi alanına uygulandığında, yönetsel kavramların ve politikaların ardında yatan varsayımların eleştirel biçimde çözümlenmesini mümkün kılar. Eğitim yönetiminde sıkça başvurulan "etkililik", "başarı", "standart", "liderlik" gibi kavramlar, çoğu zaman evrensel ve sabit anlamlar taşıyormuş gibi kullanılır. Oysa Derrida'nın yaklaşımı, bu kavramların anlamlarının bağlama, zamana ve kullanıcıya göre farklılık gösterebileceğini, dolayısıyla mutlak ve nesnel olmadığını ortaya koyar (Derrida, 2020). Bu perspektifle, eğitim yöneticileri, yerleşik yönetim modellerini ve söylemlerini sorgulayarak, daha esnek, kapsayıcı ve çoğulcu yönetim anlayışları geliştirebilirler. Yapışöküm, aynı zamanda, eğitim politikalarının oluşturulma sürecinde dışlanan ya da görmezden gelinen alternatif seslerin ve söylemlerin görünür kılınmasına da olanak tanır. Bu bağlamda Derrida'nın yaklaşımı, eğitim yönetiminde otoriter ve merkeziyetçi yapıların çözülmesine, yerine daha katılımcı ve eleştirel yönetim pratiklerinin inşa edilmesine katkı sunabilir.

Eğitim Yönetimi Araştırmaları Metodolojisi Bağlamında Çıkarımlar

Eğitim yönetimi, toplumsal ve kültürel bağlamları anlamadan başarıya ulaşamayacak bir alandır. Eğitim yöneticileri, öğrenci performansını ya da okul yönetimi uygulamalarını değerlendirirken yalnızca akademik sonuçlara değil, aynı zamanda toplumsal faktörlere, kültürel etkilere, okulun içinde bulunduğu çevreye ve öğrenci gruplarının farklı ihtiyaçlarına da duyarlı olmalıdır. Bu bağlamda, dilbilim alanında görüşlerine başvuru dilbilimcilerin dilin işlevlerine yönelik kuram ve kavramlara odaklanan araştırmalar, eğitim ortamlarının ve bireylerin deneyimlerinin çok boyutlu bir şekilde anlaşılmasına olanak tanır. Ayrıca, eğitimin daha kapsayıcı ve adil bir hale gelmesi için bu tür araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dilbilim odaklı çalışmalar, eğitim politikalarının ve yönetim uygulamalarının belirli topluluklarda nasıl algılandığını, nasıl etkileşimde bulunduğunu ve hangi faktörlerin başarısızlık ya da başarıya yol açtığını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Bu tür çalışmalar, eğitimdeki eşitsizlikleri çözmeye yönelik stratejilerin geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim yönetimi uygulamalarının etkili ve sürdürülebilir olabilmesi için bu değişim sürecinin akademik dünyada hızla kabul görmesi gerektiği aşikardır.

Eğitim yönetimi, özellikle değişen paradigmalara paralel olarak daha esnek ve çok yönlü bir yaklaşım gerektiriyor. Eğitim sisteminin günümüzde karşılaştığı çoklu doğrular ve farklı toplumsal dinamikler, eğitim yöneticilerinin yalnızca geleneksel yöntemlerle değil, aynı zamanda daha yenilikçi ve kapsamlı yaklaşımlarla hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır. Eğitim yöneticilerinin, eğitimdeki bu çeşitliliği ve toplumsal farklılıkları anlaması, toplumsal cinsiyet, kültür, etnik kimlik, ekonomik durum gibi faktörleri

dikkate alarak kararlar alması, daha adil ve etkili eğitim politikalarının oluşturulmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, eğitim yönetimi uygulamaları yalnızca yöneticilerin pratik bilgileriyle değil, aynı zamanda eğitimdeki toplumsal ve kültürel bağlamları anlayan, bireylerin ve grupların farklı ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran dilbilim odaklı bir perspektifle şekillendirilmelidir.

Bir Model Önerisi: Dilsel Yansıtıcı Eğitim Yönetimi Modeli

Bu çalışmanın özgün katkısı olarak geliştirilen “Dilsel Yansıtıcı Eğitim Yönetimi Modeli”, eğitim yönetimi alanına dil felsefesi temelli bir bakış kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu model, yönetsel karar alma süreçlerinde ve okul içi iletişimde kullanılan dilin, yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda dönüştürücü bir güç taşıdığını kabul eder. Model, eğitim yöneticilerinin dil kullanımını üç temel boyutta ele almasını öngörür: eleştirel farkındalık, kültürel duyarlılık ve etkileşimsel açıklık. Eleştirel farkındalık, yöneticinin kullandığı söylemin hangi değerleri yansıttığını ve nasıl bir gerçeklik inşa ettiğini sürekli gözden geçirmesini sağlar. Kültürel duyarlılık, öğrencilerin ve öğretmenlerin farklı kimliklerine saygı duyan, dışlayıcı olmayan bir dil kullanımını merkeze alır. Etkileşimsel açıklık ise yönetici ile okul topluluğu arasında karşılıklı anlam üretimini teşvik eden, katılımcı bir yönetsel söylem geliştirmeyi hedefler. Bu model, Wittgenstein’in *anlam kullanımdadır*, Saussure’ün *dil bir sistemdir* ve Derrida’nın *anlam kaygandır* ilkelerinden esinlenerek, okul yöneticilerinin dilsel tercihlerinin eğitim ortamlarında nasıl dönüşüm yaratabileceğini göstermektedir. Bu yaklaşım, dilin yönetsel bir araç olmanın ötesine geçerek, eğitim ortamlarında anlam üretme ve ilişkileri yapılandırma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmanın özgün katkılarından biri, Wittgenstein, Saussure ve Derrida’nın dil felsefi yaklaşımlarından esinlenerek yazar tarafından önerilen “Dilsel Yansıtıcı Eğitim Yönetimi Modeli”dir.

Eğitim yönetimi alanında nitel yöntemlerin güçlendirilmesi, eğitimin daha holistik bir biçimde ele alınmasına olanak sağlayacaktır. Nitel araştırmalar, okul ortamlarında var olan sosyal etkileşimleri, öğretmenlerin pedagojik yaklaşımlarını, öğrencilerin motivasyonlarını ve toplumsal bağlamdaki zorlukları anlamaya yönelik derinlemesine bilgiler sunar. Bu tür yaklaşımlar, eğitim politikalarının sadece akademik başarıya odaklanmak yerine, öğrencilerin genel gelişimlerine, okul iklimine, öğretmen-öğrenci ilişkilerine ve topluma olan etkileşimlerine dair daha zengin veriler elde edilmesini sağlar. Eğitim yöneticileri, bu verileri kullanarak, okulda eşitlikçi, kapsayıcı ve çok boyutlu stratejiler geliştirebilir. Nitel yöntemlerin kullanımı, eğitim yönetimi alanında daha derinlemesine analizler ve özelleştirilmiş çözümler üretmeye olanak tanır.

Sonuç

Bu çalışma, eğitim yönetimi araştırmalarında dilin epistemolojik bir araç olarak nasıl konumlandırılabilirliğini tartışmak amacıyla, üç önemli dilbilimcinin —Wittgenstein, Saussure ve Derrida— görüşlerini post-pozitivist araştırma paradigması bağlamında incelemiştir. Çalışmanın temel önermesi, eğitimsel bilgi üretiminin yalnızca ölçülebilir ve nesnel verilere değil, aynı zamanda dilin anlam üretme biçimlerine ve söylemsel yapısına da dayandığıdır. Bu doğrultuda, çalışmada hem eğitim yönetimi alanının bilimsel bilgi üretim sürecine ilişkin varsayımları sorgulanmış, hem de dilin bu sürece yön veren temel bir unsur olarak rolü irdelenmiştir.

Wittgenstein’in “dil oyunları” kavramı, eğitim yönetimi araştırmalarında kavramların bağlamdan bağımsız olarak ele alınamayacağını göstermiştir. Anlamın kullanımla belirlendiğini savunan Wittgenstein’in dilin anlamını sosyal bağlam içinde değerlendiren yaklaşımı, eğitim yönetimi terminolojisinin ardındaki anlamların da bu bağlamda yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Anlı, 2013). Saussure’ün “gösteren ve gösterilen ayrımı”na dayanan yapısalci dil anlayışı, eğitimsel kavramların da yapısal ilişkiler içinde biçimlendiği şeklinde yorumlanabilir; bu da eğitimsel dilin yapısal çözümlemesinin araştırmalarda göz ardı edilmemesi gerektiğine işaret etmektedir (Yurt, T.Y.). Derrida’nın “yapısöküm yaklaşımı” ise, eğitim yönetimi araştırmalarında yerleşik kavramların ve ikiliklerin sorgulanmasını sağlayarak, alternatif anlamların önünü açmıştır (Ertürk, 2023). Bu üç düşünürün ortak paydası, dilin yalnızca ifade aracı değil, anlamın inşa edildiği bir alan olduğudur; bu perspektif, eğitim yönetimi araştırmalarında epistemolojik çeşitliliği artırma potansiyeli taşımaktadır. Bununla birlikte, eğitim yönetimi alanında dilbilimsel yaklaşımların kullanımı hâlâ sınırlıdır ve bu yöntemlerin yeterince anlaşılamaması, eleştirel düşüncüyü engellemektedir (Karataş, 2019). Özellikle, sayısal veri temelli araştırmaların baskın olduğu pozitivist paradigma içerisinde, dilsel analizlere kuşkuyla yaklaşılmakta, bu da anlamın derinlikli çözümlemesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, dilin ideolojik ve kültürel bağlamlardan bağımsız olmadığı dikkate alındığında, bu tür yaklaşımların daha fazla eleştirel farkındalıkla ele alınması gerekmektedir (Aslanargun, 2007). Araştırmanın sunduğu teorik çerçevenin, alan yazında hâkim olan genel geçer kabulleri sarsacak nitelikte olması, aynı zamanda tartışmaya açık yanlar taşıdığına da işaret eder.

Bu çalışma, eğitim yönetimi araştırmalarında dilbilimsel yaklaşımların metodolojik ve kuramsal açıdan yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ancak çalışmanın temel sınırlılığı, yalnızca kuramsal düzlemde kalması ve uygulamalı örneklerle yer vermemesidir. Gelecekte yapılacak

araştırmalarda, bu kuramsal çerçeveye dayanarak saha verileriyle desteklenen ampirik çalışmalar yürütülmeli; eğitim yöneticilerinin dilsel pratikleri, karar alma süreçlerindeki söylem örüntüleri ve kavramsallaştırma biçimleri ayrıntılı olarak incelenmelidir. Bu tür çalışmalar, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda yönetsel düşüncenin ve eylemin biçimlendiği bir zemin olduğunu daha açık biçimde ortaya koyacaktır.

Etik Onay

“Dilbilimsel Yaklaşımlar Bağlamında Eğitim Yönetiminde Metodolojik Bir Tartışma: Dilsel Yansıtıcı Eğitim Yönetimi Modeli” adlı çalışmanın, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan ederim. Bu çalışmada araştırmacı tarafından yazım sürecinde dilsel ifadeleri gözden geçirme amacıyla yapay zeka destekli dil modeli sınırlı biçimde kullanılmıştır. Nihai içerik, yazarın akademik değerlendirmesi ve onayı doğrultusunda şekillenmiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Bu çalışma, yalnızca Ahmet Can ABBAK tarafından yürütülmüş olup, araştırmanın tüm aşamaları %100 oranında kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle çalışmanın her aşamasında tam sorumluluk araştırmacıya aittir.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu çalışmanın oluşum sürecinde doğrudan yazarlık hakkına sahip olmasalar da akademik gelişimime ve düşünsel birikimime önemli katkılar sunan değerli akademisyenlere içten teşekkürlerimi sunmak isterim. Özellikle doktora danışmanım Prof. Dr. Murat Özdemir’e, rehberliği, eleştirel bakış açısı kazandırmadaki katkısı ve akademik disiplin konusundaki örnek duruşu için minnettarım.

Çatışma Beyanı

Bu araştırma kapsamında herhangi bir kişi, kurum veya kuruluşla finansal ya da kişisel bir bağlantı kurulmamış olup, çalışmanın herhangi bir aşamasında çıkar çatışması söz konusu değildir. Araştırma tamamen bağımsız olarak yürütülmüş ve bilimsel etik ilkelere uygun şekilde gerçekleştirilmiştir.

Kaynakça

- Alkayış, A. (2018). Dil felsefesi bağlamında Wittgenstein’in Tractatus Logico-Philosophicus ile Felsefi Soruşturmalar döneminin karşılaştırılması. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 35-47.
- Arslan, A. (2018). *Felsefeye giriş*. BB101 Yayınları.
- Aslanargun, E. (2007). Modern eğitim yönetimi anlayışına yönelik eleştiriler ve postmodern eğitim yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50(50), 195-212.
- Anlı, Ö. F. (2013). Wittgenstein’da ‘Dil-Oyunu’ kavramı bağlamında ‘özel-dil sorunu’nun ve yeni bir oyun olanağı olarak metafor kullanımının incelenmesi. *Dört Öge* 1(4), 149-175.
- Bekalp, B. (2019). Mantıksı paradigma ve gündelik dil felsefesi. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 3(1), 93-112.
- Beycioğlu, K., Özer, N., & Kondakçı, Y. (2018). *Eğitim yönetiminde araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Chalmers, A. F. (2013). *What is this thing called science?* Hackett Publishing.
- Culler, J. (2001). *Saussure*. Penguin Publishing.
- Çüçen, A. K. (2012). *Bilgi felsefesi*. Sentez Yayıncılık.
- Delpit, L. (1995). *Other people's children: Cultural conflict in the classroom*. The New Press.
- Descartes, R. (2020). *Yöntem üzerine konuşma* (S. S. Dizmen, Çev.). Say Yayıncılık.
- Demir, Ö. (2018). *Bilim felsefesi*. Sentez Yayınları.
- Derrida, J. (2017). *Gramatoloji* (İ. Birkan, Çev.). Bilge-Su Yayıncılık.
- Derrida, J. (2020). *Yazı ve fark* (P. B. Yalın, Çev.). Metis Yayınları.
- Dilthey, W. (2002). *Introduction to the human sciences*. Princeton University Press.
- Ertürk, M. (2023). Dekonstrüksiyon ve sosyoloji. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 41(1), 31-45 doi:10.32600/huefd.1254902
- Evers, C. W. (1985). Hodgkinson on ethics and the philosophy of administration. *Educational Administration Quarterly*, 21(4), 27-50. <https://doi.org/10.1177/0013161X85021004004>
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
- Greenfield, T. B. (1980). The man who comes back through the door in the wall: Discovering truth, discovering self, discovering organizations. *Educational Administration Quarterly*, 16(3), 26-59.
- Gültekin, A. C. (2018). Wittgenstein’da özel dil argümanı ve sosyal bağlamın işlevi. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 427-448. ISSN 2618-5784
- Habermas, J. (1971). *Knowledge and human interests*. Beacon Press.

- Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action, Reason and the rationalization of society*. Beacon Press.
- Habermas, J. (1993). *İdeoloji olarak teknik ve bilim* (M. Tüzel, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Harris, R. (1987). *Reading Saussure: A critical commentary on the Cours de linguistique générale*. Blackwell Publishing.
- Hoy, W. K. & Miskel, C.G. (2012). *Eğitim yönetimi*. (7. Baskı, Selahattin Turan Çev.). Nobel Yayıncılık.
- Karataş, E. (2019). *Pozitivist paradigmanın eğitim ve eğitim yönetimi alanına yansımaları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Kıran, Z. (1990). *Dilbilim ve anlam teorileri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Kıran, Z. (1990). Büyüleyici bir bilim dalı: Dilbilim. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 1, 4-9.
- Konan, N., & Kış, D. Ö. A. (2013). ABD’de eğitim yönetimi alanında yapılan doktora tezlerinin çözümlemesi. *International Journal of Educational Research*, 4(1), 100-123.
- Köksal, D. (2019). *Eğitim yönetimi alanında 2005-2018 yılları arasında yürütülen lisansüstü tezlerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Köksal, O. (2019). Eğitim yönetimi araştırmalarında yöntem sorunu: Paradigmalar ekseninde bir çözümleme. *Abi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 20(3), 1452-1471.
- Koroğlu, C. Z., & Koroğlu, M. A. (2016). Bilim kavramının gelişimi ve günümüz sosyal bilimleri üzerine. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(5), 115-131.
- Kuhn, T. S. (2021). *Bilimsel devrimlerin yapısı* (Çev. Nilüfer Kuyaş). Alan Yayıncılık.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Morrison, K. (2008) Educational philosophy and the challenge of complexity theory. *Educational Philosophy and Theory*, 40(1) 19-34.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Sage Publications.
- Örücü, D., & Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin gözünden Türkiye’de eğitim yönetiminin akademik durumu: Nitel bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 167-197.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi: Alanın temelleri ve çağdaş yönelimler*. Anı Yayıncılık.
- Popkewitz, T. S. (1991). *A political sociology of educational reform: Power/ knowledge in teaching, teacher education, and research*. Teachers College Press.
- Saussure, F. de. (1916). *Cours de linguistique générale* (C. Bally & A. Sechehaye, Eds.). Payot.
- Schwandt, T. A. (2015). *The Sage dictionary of qualitative inquiry* (4th ed.). Sage Publications.
- Saussure, F. de. (2011). *Genel dilbilim dersleri* (Berke Vardar, Çev.). Multilingual Publications.
- Şah, U. (2014). *Dil’in eylemi: Saussure, Austin ve Wittgenstein bağlamında sosyal insacı bir değerlendirme*. https://www.researchgate.net/publication/343749563_'Dil'in_Eylemi_Saussure_Austin_ve_Wittgenstein_Baglaminda_Sosyal_Insaci_Bir_Degerlendirme
- Takmak, H. (2019). Eğitim yönetiminin özgünleşme ve özerkleşme sorunsalı. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 113-126.
- Uslu, O. & Özdemir, M. (2019). Postmodernizmin eğitim yönetimindeki izlerinin Fenwick English üzerinden değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 52(2) 547-575. DOI: 10.30964/auebfd.511559.
- Uysal, Ş. (2013). *Türkiye’de eğitim yönetimi testi planlaması ve ekonomisi alanındaki doktora tezlerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Osmangazi Üniversitesi.
- Wittgenstein, L. (2011). *Tractatus logico-philosophicus* (O. Koç, Çev.). Say Yayınları.
- Wittgenstein, L. (2018). *Tractatus logico-philosophicus* (O. Aruoba, Çev.). Metis Yayınları.
- Yanık, H. (2016). Yapisöküm üzerine birkaç not. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 91-98.
- Yurt, E. (T.Y.). *Göstergebilimin ilkeleri*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/engin.yurt/64371/Gostergebilimin%20ilkeleri%2C%20s.%209-23.pdf>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The field of educational administration has increasingly come to recognize that language is not merely a tool for communication but a constitutive element in the production of meaning, identity, and institutional norms. As the complexity of educational systems deepens, the need for methodological frameworks that address how language shapes knowledge has become more urgent. This study engages with the intersection of linguistic theory and educational leadership to explore how foundational philosophies of language can inform the epistemological and methodological bases of research in the field. Rather than limiting the inquiry to conventional methodological typologies, the study draws on the philosophical perspectives of Ludwig Wittgenstein, Ferdinand de Saussure, and Jacques Derrida to construct a richer theoretical lens. These thinkers collectively challenge the objectivist assumptions of classical paradigms and emphasize language's central role in structuring meaning and guiding human action. Building on these insights, the study proposes the “Linguistic Reflective Educational Administration Model” as an original framework for reinterpreting leadership discourses, decision-making processes, and organizational communication in educational settings. By foregrounding the transformative power of language, this model provides a foundation for a more inclusive, context-aware, and critically engaged approach to educational leadership research.

Discussion and Results

The influence of language on knowledge production has long been a central concern in the humanities and social sciences. Within the field of educational administration, this influence becomes especially significant in qualitative research, where meaning-making, interpretation, and contextual understanding are core elements. The study discusses how the philosophies of Wittgenstein, Saussure, and Derrida offer vital perspectives for rethinking qualitative inquiry in educational leadership.

Wittgenstein's later work emphasizes the idea of language games and the contextual nature of meaning. For educational researchers, this insight suggests that concepts such as leadership, authority, and policy are not fixed but are embedded in specific language uses and institutional practices. This perspective invites researchers to attend carefully to the language used by school leaders, teachers, and policymakers as a means of uncovering the deeper structures of educational discourse.

Saussure's structuralist view—focusing on the arbitrary relationship between signifier and signified—highlights how meaning in educational settings is constructed through a system of differences rather than inherent truths. This notion is crucial for qualitative researchers seeking to understand how educational phenomena are socially constructed and interpreted. It supports the view that leadership practices are contingent on cultural and linguistic systems that vary across contexts.

Derrida extends these ideas through deconstruction, arguing that meaning is always deferred, never fully present or fixed. In educational administration, this implies that policy texts, strategic plans, or school improvement documents should be read not as neutral representations but as sites of competing meanings and internal contradictions. Deconstruction encourages researchers to reveal the assumptions, exclusions, and power dynamics embedded within such texts. This approach is particularly powerful in examining issues of equity, voice, and marginalization in schools.

Together, these linguistic philosophies challenge the objectivist tendencies still present in some educational research and offer tools for critically engaging with the discursive dimensions of leadership. They emphasize that qualitative research is not simply a technique but a worldview—one that acknowledges the central role of language in shaping what is known and how it is known.

This study concludes that integrating the insights of Wittgenstein, Saussure, and Derrida into educational leadership research enhances the interpretive depth of qualitative studies. It allows researchers to approach educational texts, narratives, and practices not as transparent windows into reality but as complex, language-mediated constructions. Such an approach enriches the theoretical sophistication of the field and aligns with the evolving demands of contemporary educational contexts.

Based on the theoretical framework and model proposed in this study, it is recommended that educational leadership practices be re-evaluated through the lens of linguistic reflectiveness. The “Linguistic Reflective Educational Administration Model” developed herein highlights the need for school administrators to critically engage with the language they use in everyday interactions, institutional communication, and policy interpretation. Rather than treating language as a neutral medium, the model foregrounds it as an active and dynamic force that constructs reality, reinforces values, and shapes institutional cultures.

Accordingly, school leaders and educational policymakers are encouraged to develop a heightened awareness of how discursive practices influence power relations, inclusion/exclusion dynamics, and the perception of professional identities. The model recommends that administrators adopt a three-pronged approach in their discourse strategies: critical awareness, cultural sensitivity, and interactional openness. This approach promotes an administrative culture where language is used not only to direct but also to understand, include, and transform.

Furthermore, training programs for current and prospective educational leaders should integrate components that develop linguistic consciousness, critical discourse awareness, and philosophical reflection. These elements can enhance leadership effectiveness in complex, multicultural, and ideologically diverse school environments. Rather than relying solely on technical or prescriptive communication models, the proposed framework supports leadership practices grounded in ethical reflection, interpretative depth, and contextual flexibility.

Finally, academic researchers in the field of educational administration are encouraged to consider the implications of this model in their future theoretical and empirical work. The Linguistic Reflective Educational Administration Model opens new possibilities for rethinking how meaning is produced in leadership discourse and offers an alternative to overly deterministic or behaviorist frameworks. It invites deeper inquiry into how language shapes educational reality and provides a conceptual platform for more holistic, inclusive, and dialogic administrative paradigms.